

Op zoek naar culturele regimes

Prof.dr. P.W. Tops

Tilburgse School voor Politiek en
bestuur

Stedelijke regimes

- Centrale opgave: ontwikkeling culturele regimes
- Regime:
  - duurzame coalitie
  - maatschappelijk verankerd
  - rond dominante opgave(n)
  - tot herkenbaar handelen in staat
- Cultureel
  - Antropologisch: gedeelde waarden en betekenissen
  - Veilig en vreedzaam samenleven als normatieve kern

Drie centrale vragen:

- Hoe collectieve actie te ontwikkelen in een gefragmenteerde stedelijke samenleving?
- Hoe instituties te ontwikkelen die tegelijkertijd emanciperend en disciplinerend zijn?
- Hoe arrangementen te ontwikkelen die zinvolle coalities met en tussen burgers mogelijk maken?

Vraag 1: collectieve actie en fragmentatie

- Maatschappelijke fragmentatie (onthierarchisering en individualisering)
- (stedelijk) bestuur fragmenteert mee: eilandenrijk, projectencarroussel
- Dragende, collectieve gedachte ontbreekt; activisme zonder richting
- Op zoek naar culturele regimes

Vraag 2: Emancipatie en disciplinerings

- De 'dwang tot zelfdwang' verdwijnt zonder institutionele drang
- Emancipatie en disciplinerings horen bij elkaar
- Zoeken naar institutionele dragers daarvan
- Frontlijnsturing

Vraag 3: Zinvolle coalities met en tussen burgers

- De grenzen van de klassieke democratie
- Interactief bestuur (governance) als onvermijdelijkheid
- Vorm van 'opvoeden'
- Vitale coalities

Op zoek naar nieuwe verhoudingen:

- Tussen zorg en disciplinerings
    Sociaal en repressief
- Tussen beleid en uitvoering
    beleids- en frontlijnsturing
- Tussen overheid en burgers:
    Ruimte bieden en beperken

Zorg en disciplineren

- Onderlinge samenhang: ze hebben elkaar nodig
- Naast gebiedsgerichte ook persoonsgerichte sturing
- Hybride functies en organisaties (politie en welzijnswerk)
- Huisbezoeken als dragende praktijk
- Ondersteund door accurate informatie

Beleid en uitvoering

- Teveel aan beleid, tekort aan uitvoering
- Andere wijze van kijken
- Vanuit de 'frontlijn' organiseren
- Met alle consequenties:
  - Handelingsbevoegd
  - 'mariniersmodel'

Overheid en burger

‘interactief’, ja

- geen luxe maar noodzaak
- cultureel en civilisatie-perspectief

.... maar:

- Geen eindeloze ‘praatbarak’
- Niet alleen de ‘logica’ van de overheid
- Erken de veelvormigheid

Burgerschapstijlen

Verschillende manieren waarop burgers zich
verhouden tot autoriteit en gezag, politiek en
bestuur, het publieke domein

- Buitenstaanders
- Plichtsgetrouwen
- Pragmatici
- Verantwoordelijken

Buitenstaanders (30%)

- *ongeïnteresseerd & passief*
- voelen zich niet erkend en vertegenwoordigd
- *‘Het interesseert me niet’, “Ze luisteren toch niet”.*

Plichtsgetrouwen (20%)

- *betrokken & onwetend*
- onzeker over veranderingen en complexiteit overheid
- *‘Wat gaat er allemaal gebeuren?’*

Pragmatici (25%)

- *assertief & geïnformeerd*
- willen directe invloed als eigenbelang in het geding is
- *‘Wat levert het me op?’*

Verantwoordelijken (25%)

- *participerend & interactief;*
- positief t.o.v. overheid, afwijzend tegenover populisme
- *‘Waar kan ik met mijn ideeën terecht?’*

Betekenis burgerschapsstijlen

- Dé burger bestaat niet
- Iedere benaderingswijze bereikt beperkte groep
- Variëteit leefwereld vraagt om gedifferentieerde benadering
- Hoe ga je om met variëteit?

Buitenstaanders

- Beleid: moeilijk gepraat
- Uitvoering: als ik maar weet waar ik aan toe ben
- Zorg: leidt tot misbruik
- Disciplineren: blijf uit mijn buurt
- Overheid: zakkenvullers
- Burger: moet de baas zijn

- **Stipt en klantvriendelijk**
- **Streng en paternalistisch**

Plichtsgetrouwen

- Beleid: dat kan ik niet volgen
  - Uitvoering: daar heb ik iets aan (als ik het begrijp)
  - Zorg: heb ik recht op
  - Disciplineren: is goed voor de samenleving
  - Overheid: zo ingewikkeld geworden
  - Burger: kan niet mee doen
-
- **Open en uitleggend**
  - **Hou eens op met zeuren**

Pragmatici

- Beleid: niet in geïnteresseerd
  - Uitvoering: what's in it for me?
  - Zorg: voor mij
  - Disciplineren: voor anderen
  - Overheid: selectieve interesse
  - Burger: waar zit mijn belang?
-
- **Zakelijk en precies**
  - **Hard en scherp**

Verantwoordelijken

- **Beleid:** kan ik meepraten?
- **Uitvoering:** moet rechtvaardig gebeuren
- **Zorg:** belangrijke functie, beschaving
- **Disciplineren:** onderdrukking
- **Overheid:** algemeen belang
- **Burger:** niet te directe invloed

- **Interactief en uitnodigend**
- **Actiegericht en 'verbredend'**

Dominante repertoire

- Stipt en klantvriendelijk
- Open en uitleggend
- Zakelijk en precies
- Interactief en uitnodigend

Het vergeten repertoire?

- Streng en paternalistisch
- Hou op met zeuren
- Hard en scherp
- Actiegericht en 'verbredend'

Niet neutraal

- Buitenstaanders: niet-stemmers, LPF, lokale lijsten, SP
- Plichtsgetrouwen: CDA, PvdA
- Pragmatici: VVD, niet stemmers, lokale lijsten
- Verantwoordelijken: CDA, PvdA, VVD, Groen Links, D66

Toon verkiezingscampagnes

Buitenstaander: *confronterende* benadering,
(wantrouwen overwinnen, nadruk op
onvermijdelijkheid politiek)

Plichtsgetrouwen: *persoonlijke* benadering,
(onzekerheid wegnemen, toegankelijke
informatie)

Pragmatici: *zakelijke* benadering (nadruk op
afweging eigen belang en algemeen belang)

Verantwoordelijken: *uitnodigende* benadering
(inhoudelijk, laten meepraten en meedenken)